

BIBLIOGRAFIA

FONT I RIUS, Josep Maria. "Formació de centres de poblament a la Catalunya medieval", dins de *Premis de la Fundació Catalana per a la Recerca. Convocatòria 2002*. Sèrie de publicacions de la Fundació Catalana per a la Recerca. Barcelona, 2002, p. 21-28.

La concessió d'aquest premi atorgat al nostre soci de mèrit, el professor Josep M. Font i Rius ha estat la culminació d'una vida dedicada a l'estudi, en especial, d'un tema tan important en la nostra història com és la formació i institucionalització dels grans i petits nuclis de poblament a la Catalunya medieval, en especial en el moment del pas de l'època romànica a la gòtica, segles XII a XIII. Aquest breu parlament és una síntesi de seixanta anys de recerca i estudi iniciat amb la redacció de la seva tesi doctoral, llegida l'any 1944. La lectura d'aquest discurs ens ha de permetre retornar a valorar la seva tasca d'investigador i considerar que la seva recerca continua essent totalment vàlida i que el seu coneixement ens és necessari per a poder comprendre un moment clau en la formació de Catalunya, com és el pas d'una societat essencialment rural a una d'organitzada, socialment i econòmica, entorn d'un nou estament com és la burgesia. Aquest fet va permetre el triomf d'una nova mentalitat que representa la cultura gòtica entre els segles XIII i XV.

Joan-F. Cabestany i Fort

MUTGÉ I VIVES, Josefina. *Pergamins del monestir benedictí de Sant Pau del Camp de Barcelona de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (segles XII-XIV)*. Barcelona, Consell Superior d'Investigacions Científiques. Institució Milà i Fontanals. Departament d'Estudis Medievals, 2002. 361 p.

El monestir de Sant Pau del Camp fou fundat com a panteó dels comtes de Barcelona i del seu llinatge, a l'entorn de l'any 900. D'aquesta primera dedicació en conservem la lauda sepulcral del comte Guifré Borrell (911). Emperò, el cenobi no va prosperar com a lloc d'enterrament dels comtes barcelonins, els quals van preferir molt aviat ésser sebollits a la catedral de la Ciutat Comtal. El cenobi de Sant Pau va decaure i va entrar en una profunda crisi de la qual no es va refer fins el segle XII. A partir d'aquest moment en conservem documentació que és la publicada per Josefina Mutgé, en total 94 documents (1158-1338). A part d'aquest important diplomata, l'autora ha fet una acurada investigació de la propietat territorial del monestir, acompanyada d'una cartografia molt interessant per a poder valorar-la, a la vegada que fa un estudi de la formació i explotació d'aquest patrimoni.

En un moment en què s'ha renovat la tasca de restauració del monestir de Sant Pau, hem d'agrair una aportació historiogràfica que ens permeti un millor coneixement del monument en el seu moment de màxima esplendor que queda reflectit en el seu original claustre romànic.

Ens felicitem que la Dra. Josefina Mutgé, que ha viscut tota la seva vida al veïnatge i ombra del monestir de Sant Pau del Camp, hagi assolit, amb una tasca continuada i silenciosa, publicar un llibre bàsic per a la història del cenobi, avui en dia un monument amb quasi onze segles d'història.

Joan-F. Cabestany i Fort

Fa una cinquantena d'anys que visitàrem per primera vegada l'església de Sant Jaume de Frontanyà, en aquell moment el nostre interès era poder veure i valorar la seva arquitectura, la qual havia servit en gran manera com a model a Elies Rogent per fer la reconstrucció de la basílica de Santa Maria de Ripoll. En aquesta primera visita i en altres fetes posteriorment no ens plantejarem la problemàtica exposada en aquest article: la relació entre Sant Jaume Vell i l'actual Sant Jaume de Frontanyà.

Hem llegit atentament la tesi exposada pels autors i pensem que podia ésser versemblant al no existir, conegut, un castell i un nucli de poblament que justificués el seu trasllat, com tantes vegades podem documentar en altres esglésies, en el pas del preromànic al romànic. A més, en el cas d'un desplaçament i tenint en compte que l'església fou consagrada l'any 903, hauríem de tenir una acta de consagració de la nova església. Es pot traslladar l'advocació, però no la consagració.

Hem valorat, amb molta cura, el pro i el contra d'aquesta tesi de treball, difícil de poder documentar i, a la vegada, d'estudiar a partir d'una acurada recerca arqueològica que potser, solament ens aportaria la informació que l'església de Sant Jaume Vell és preromànica, cosa que no ens explicaria el seu trasllat.

La pregunta que es fan els autors i que considerem difícil de contestar és: Sant Jaume Vell està situat en un indret que podria correspondre a la documentada, però no localitzada església de Santa Magdalena de Malosa?

Amb tot, pensem que, de moment, ens quedarem amb aquest interrogant, tot i que la nostra opinió és que aquesta tesi pot ser possible i fins i tot l'hem de considerar realista i que està relacionada amb una altra pregunta: L'església de Sant Jaume de Frontanyà preromànica i la romànica han ocupat el mateix solar?

Joan-F. Cabestany i Fort

RUIZ I QUESADA, Francesc. Bernat Martorell, el Mestre de sant Jordi. Presentació: Artur Mas i Gavarró. Introducció: Joan Guitart i Agell. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Museu Nacional d'Art de Catalunya, 2002. 155 p., amb il·lustracions.

Émile Bertaux, l'any 1908, va anomenar l'autor del "Retaule de sant Jordi", un mestre no documentat, el "Mestre de sant Jordi". Trenta anys més tard, Agustí Duran i Sanpere descobria el contracte del "Retaule de sant Pere de Púbol", aquest havia estat pintat per Bernat Martorell, el qual va identificar amb el Mestre de sant Jordi. Aquesta descoberta va permetre valorar la personalitat de Bernat Martorell, nat a la vila de Sant Celoni al voltant de l'any 1400 i que va morir a Barcelona el 23 de desembre de 1452, ara fa 550 anys. Fou enterrat al claustre de la catedral en el vas que els obrers de la Seu hi tenien des de l'any 1435. Aquest mestre de la pintura gòtica tenia, a partir d'aquesta descoberta una personalitat, el "Mestre de sant Jordi" era Bernat Martorell.

Francesc Ruiz i Quesada fa un acurat estudi de l'obra coneguda i conservada d'aquest autor, assenyalant les seves característiques, explicades amb una excel·lent il·lustració que permet apreciar no solament el valor de l'artista i la informació sobre la seva tècnica pictòrica, sinó també la seva observació de l'entorn en què vivia, amb detalls molt notables de la realitat diària dels inicis del segle XV, amb petits detalls de la vestimenta o dels objectes d'ús quotidià. A més d'un bon text d'estudi, l'autor ha seleccionat una

il·lustració molt valuosa per a poder entendre l'obra pictòrica. Hi ha un llistat, com apèndix, de les obres de Bernat Martorell documentades i atribuïdes, que acaba de perfeccionar i valorar l'estudi.

Hem de felicitar Francesc Ruiz i Quesada per la seva aportació al coneixement d'una de les personalitats més notables de la pintura gòtica catalana. Aquest treball és a la vegada de recerca i estudi i permet donar a conèixer un artista tan notable a un ampli públic per la seva presentació de treball erudit i de divulgació. Ens congratulem, novament, perquè l'autor ha sabut aprofitar l'estructura editorial del llibre per aconseguir compaginar una obra d'informació científica amb una de divulgació.

Joan-F. Cabestany i Fort

INFORMACIÓ

Dimarts 17 de desembre va tenir lloc a la Sala Verdaguer del Palau Moja (Rambla, 118) la inauguració de *Catalunya Restaura. 6a Expo-Conservació de Béns Culturals*, organitzada pel Servei de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya que dirigeix el nostre soci i vocal de la Junta Directiva el Sr. Josep M. Xarrié i Rovira. Aquesta exposició, una vegada més, mostra la tasca feta per aquest organisme des de la seva fundació el mes de novembre de 1981.

No farem una detallada relació de les peces exposades, però sí direm que una gran majoria són d'art medieval. Les restants pertanyen al camp de l'arqueologia i de l'art modern. Per això recomanem la seva visita. L'exposició romandrà oberta fins el dia 26 de gener.

Paral·lelament al Saló del Vigatà del mateix Palau Moja, a les sis de la tarda tindran lloc tres conferències:

Dimarts, 7 gener de 2003: Taula Rodona. *Criteris de conservació i restauració aplicats a les col·leccions del Museu Episcopal de Vic.*

Dimarts, 14 de gener de 2003: *Noves tecnologies per a la realització de facsímils tridimensionals de béns culturals*, per Jordi Vila Colldeforns i Jorge Rodríguez Larena.

Dimarts, 21 de gener de 2003: *Restauració dels frescs de la basílica de Sant Francesc d'Assís i de la Cappella degli Scrovegni de Pàdua*, per Giuseppe Basile.

* * *

El Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha organitzat la "Tribuna d'Arqueologia. 2002-2003". Hem de destacar d'aquesta quatre sessions d'interès per als nostres socis:

Dimecres, 29 de gener de 2003: *Intervencions arqueològiques al conjunt monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa (Vallès Occidental).*

Dimecres, 12 de febrer de 2003: *Intervencions arqueològiques a l'antic mercat del Born (Barcelona, Barcelonès).*

Dimecres, 26 de febrer 2003: *El castell de Bufalaranya (Roses, Alt Empordà).*

Dimecres, 19 de març de 2003: *Intervencions al traçat de la CN-II: l'assentament ibèric de Can Rossó i el conjunt medieval de Sant Marc (Argençola, Anoia).*

Les conferències s'impartiran al Palau Moja, c/ Portaferriça, 1, a les 7 de la tarda.